

VOORUITGANG MET EEN VRAAGTEKEN

In het voorjaar van 1991 maakte **Marc Broere** zijn eerste journalistieke reis naar Afrika. Door SNV'er **Harrie Oostrom** werd hij geïntroduceerd in de wereld van de armoedebestrijding, wat leidde tot een reportage over de uitpuilende sloppenwijken van de Keniaanse hoofdstad Nairobi. Deze zomer keerde hij met Oostrom terug naar een aantal mensen die hij destijds sprak. Wat blijkt? Vooruitgang is een optelsom van kleine factoren. En ngo's zijn daarbij allerm minst overbodig.

Mathare Valley is na Soweto en Kibera de derde sloppenwijk van Afrika met ruim 100.000 inwoners. Het ruikt – of beter gezegd stinkt – er nog precies zo als ruim twintig jaar geleden. De riolen zijn nog altijd open, de modderige grond is bezaaid met afval en er lopen spichtige kippen. Nog altijd is de hele wijk 'versierd' met waslijnen waaraan was hangt te drogen. Ze doen me denken aan de voetbalvlaggetjes en slingers die afgelopen juni de Nederlandse straten tooiden, weliswaar wat korter dan verwacht. Joseph Kihumba is wél veranderd. Hij is gezetter geworden in vergelijking met toen ik hem voor het eerst ontmoette, en heeft nu een buikje. Dat is in Afrika een teken dat het iemand voor de wind gaat.

En dat wil hij ons graag laten zien. We lopen over een hobbende en dalende weg Mathare Valley in naar het deel dat Kosovo wordt genoemd. Van afstand valt mijn oog al op het bord 'Oostrom Public Toilet'. Het is niet het enige spoor van Harrie Oostrom in deze omgeving. Aan de andere kant van het weggetje staat een bioscoop waarbij we op een groot bord kunnen zien dat de lokale club Julius Berger vanavond voetbalt tegen het buurtelftal Oostrom United en dat deze wedstrijd binnen live te bekijken is. Harrie Oostrom is verlegen over Josephs onverholen eerbetoon.

Trots laat Joseph zien wat hij tegenwoordig allemaal

doet. Hij heeft een bioscoop die plaats biedt aan maximaal 200 mensen. Voor vijf shilling (vijf eurocent) kun je naar een film kijken, en op zaterdag voor dertig shilling naar wedstrijden uit de Engelse Premier League. Tegenover de bioscoop staat een poolbiljart waar je voor tien shilling een potje kunt spelen. Ook kunnen mensen bij Joseph hun mobiele telefoon opladen voor twintig shilling – de meeste mensen in de sloppen hebben namelijk wel een mobiel, maar geen elektriciteit om deze op te laden. En op het Oostrom Pubic Toilet kun je met je billen op een schone wc-bril zitten en zelfs een douche nemen. Het contrast met de stinkende andere publieke toiletten in de wijk is enorm. Verder verkoopt Joseph waterijsjes die hij maakt in de grote koelkast in zijn huis. Tot slot heeft hij nog een kamer waar kinderen op een drietal playstations kunnen spelen. In dit kader doet hij zowaar aan wat wij in Nederland maatschappelijk verantwoord ondernemen noemen: 'Pas na drie uur, als de school uit is, doe ik de playstations aan. Ik wil niet dat kinderen van school spijbelen om hier op de playstation te komen spelen.'

Ik vertel Joseph dat ik onder de indruk ben. Er verschijnt een grote grijns op zijn gezicht en hij zegt dan: 'Toen je hier twintig jaar geleden kwam, was ik timmerman. Nu ben ik een *businessman*.'

INWIJDING

Ik ben vandaag terug in Mathare Valley, de sloppenwijk in Nairobi waar ik in 1991 mijn allereerste buitenland-reportage maakte. Tijdens deze reis leerde ik Harrie en Ina Oostrom kennen. Ze komen prominent voor in een van de hoofdstukken van mijn boek *Berichten over Armoede* uit 2009. Harrie Oostrom gaf als ontwikkelingswerker van SNV leningen en adviezen aan mensen uit de sloppenwijken die een eigen bedrijfje wilden beginnen. In mijn boek schrijf ik: 'De paar dagen die ik met hem optrok, betekenden niet alleen mijn inwijding in de armoedeproblematiek, maar net zo goed mijn kennismaking met de veerkracht van Afrikanen.' Harrie Oostrom was het ook die me in contact bracht met Joseph Kihumba.

Ik bezocht de Oostroms tussen 1991 en 1995 verschillende malen tot ze in 1996 terugkeerden naar Nederland omdat hun kinderen de middelbare-schoollleeftijd hadden bereikt. Dit is nog altijd de belangrijkste reden voor ontwikkelingswerkers om doorgaans met pijn in hun hart de tropen te verlaten. Harrie werd directeur van Festival Mundial, het jaarlijkse wereldmuziekfestival in Tilburg, en later van het Centrum voor Ontwikkelingssamenwerking (COS) in West- en Midden-Brabant. Ina is tegenwoordig naast hypnotherapeut ook directeur van Yente, een jonge ontwikkelingsorganisatie die vrouwelijke ondernemers uit Nederland, Kenia, Zuid-Afrika en Peru met elkaar in contact brengt en ondersteunt.

De band met Kenia is altijd gebleven. De Oostroms hebben twee stichtingen, Parking Boys Nairobi en Imani, waarmee ze nog altijd projecten voor de mensen aan de onderkant van Nairobi ondersteunen. Harrie is vijf keer per jaar in Nairobi, weet precies hoe je na de vlucht uit Nederland het snelst vooraan in de rij bij de douane kan komen ('Onthoud goed: waar alle passagiers direct rechtsaf

slaan in de aankomsthal, ga jij linksaf'), reist alleen met handbagage ('Ik heb hier ook kledingsets liggen') en heeft al sinds vele jaren zijn vaste taxichauffeur Douglas.

VEILIGER OVER STRAAT

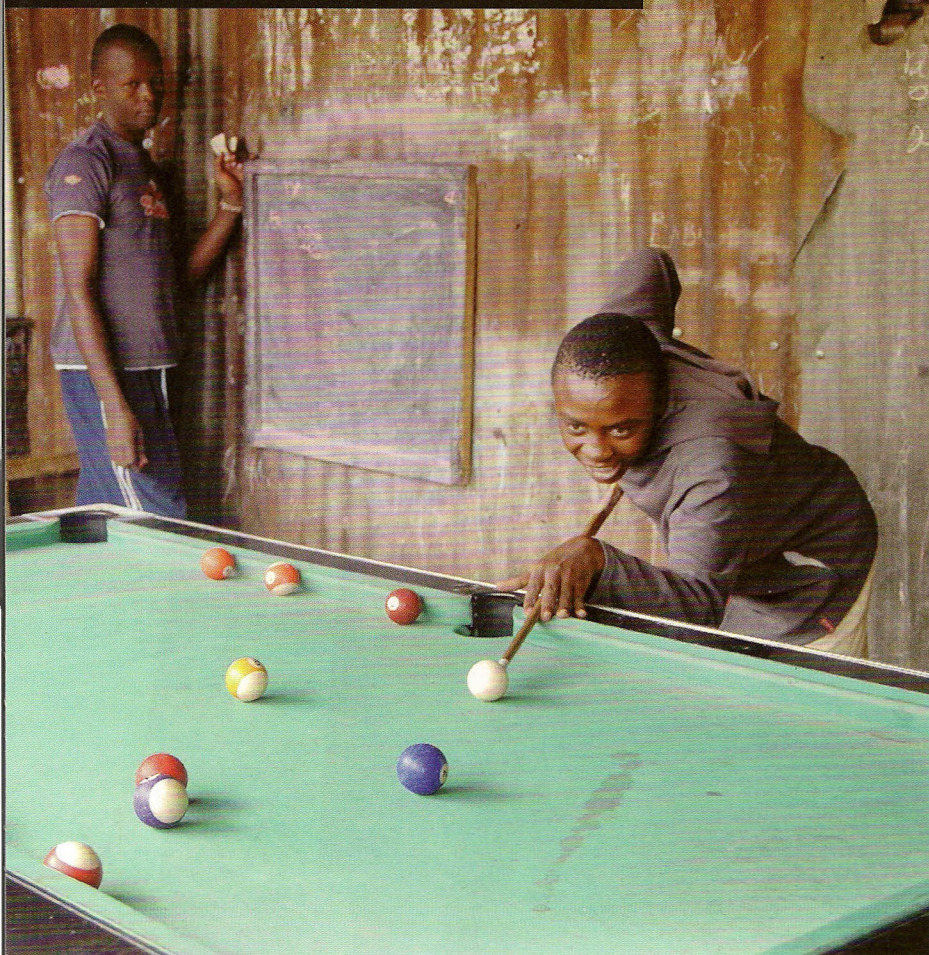
Na de rondleiding van Joseph gaan we naar zijn huis. Het is nog hetzelfde huis als waar ik hem twintig jaar geleden voor het eerst ontmoette. Alleen is er nu elektriciteit, een televisie en een grote koelkast. Mijn interview met Joseph van ruim twintig jaar geleden kan ik me nog goed herinneren omdat het op de jonge journalist die ik toen nog was, en bovendien voor het eerst in Afrika, grote indruk maakte. Josephs levensverhaal was vergelijkbaar met dat van zoveel bewoners van de sloppen van de Keniaanse hoofdstad. Zijn vader liet zijn gezin achter toen Joseph drie was, waarna zijn moeder de prostitutie in ging. Joseph werd de straat op gestuurd omdat zijn moeder hem voor haar nieuwe vriend wilde verbergen. Op straat scharrelde hij met bedelen en kleine criminaliteit zijn kostje bij elkaar. Maar Joseph wist zich uit deze vicieuze cirkel te ontworstelen. Hij belandde in een van de programma's van de organisatie waar Harrie Oostrom als SNV'er was ingezet, kreeg een vakopleiding tot timmerman en daarna een lening om een eigen bedrijfje te beginnen. Het was het begin van een knappe opmars in de sloppenwijken van Nairobi.

Joseph heeft nu vier mensen in dienst en denkt er niet aan om Mathare Valley te verlaten. Veel mensen hebben de droom om zo snel mogelijk weg te komen, maar Joseph schudt zijn hoofd: 'Hier ben ik iemand, hier heb ik mijn business. Bovendien is het leven hier veel socialer dan in een flat, waar mensen altijd binnen blijven.'

Hij zou het zich financieel overigens wel kunnen veroorloven. De gemiddelde inwoner van Mathare Valley verdient volgens Joseph ongeveer 6.000 shilling (60 euro)

Joseph Kihumba in de
ingang van zijn bioscoop

Voor tien shilling (tien eurocent) kun je in Mathare Valley een potje biljart spelen

per maand. Joseph verdient in de tien maanden per jaar dat de Premier League wordt gespeeld gemiddeld 45.000 shilling per maand. Wanneer de Engelse voetballers van hun welverdiende vakantie genieten, lopen de inkomsten in de zomermaanden even terug naar 30.000 shilling. Maar iedere twee jaar, als er een WK of een EK is, is er ook weer een piek naar boven.

Als ik hem vraag naar de veranderingen in vergelijking met twintig jaar geleden, zegt Joseph dat vooral de veiligheid is verbeterd. 'Onze wijk heeft zich georganiseerd en mensen komen voor elkaar op. Vroeger was het niet veilig om bijvoorbeeld een televisie in huis te hebben. Nu zorgen wij als gemeenschap voor onze eigen veiligheid.' Hij haalt een grote machete tevoorschijn om te laten zien wat hij bedoelt.

Ook de aanwezigheid van enkele grote masten die voor avondlicht zorgen is belangrijk. 'Je kunt nu tenminste zien wie er steelt. En vooral voor meisjes is het veel veiliger om 's avonds over straat te gaan.'

Het wordt een optimistisch gesprek met Joseph en dat doet me deugd. Hij somt de ene na de andere verbetering in de wijk op. 'Twintig jaar geleden had je hier geen klinieken, nu wel. Je moest naar het overheidsziekenhuis waar het lang duurde voordat je geholpen werd. Twintig jaar geleden hadden alleen de rijken toegang tot stromend water, nu hebben wij ook water uit de kraan. Vroeger was het voor arme mensen uit de sloppenwijken bijna onmogelijk om toegang tot kredieten te krijgen, inmiddels is dat enorm verbeterd. Twintig jaar geleden was het een taboe om over aids te praten. Nu kun je op verschillende plaatsen in Mathare Valley gratis condooms afhalen en het aantal kinderen per gezin neemt af.'

Grinnikend voegt Joseph er aan toe dat zijn succes ook te maken heeft met zijn levensstijl. 'Ik ben geen bier gaan drinken toen ik succesvol werd. Veel mensen hier die hun

levenssituatie verbeterd hebben gaan vervolgens drinken en er vriendinnetjes bij nemen. Dan loop je kans terug te vallen. Het is beter om normaal te blijven en hard te werken.'

VERKEERSDODEN

We rijden over Thika Road weer terug van Mathare Valley naar het centrum van Nairobi. Het is een achtbaansweg die is aangelegd door Chinezen. Hier zijn de afgelopen jaren al meer dan honderd doden gevallen: voetgangers die nog gewend waren aan de oude weg. De *walkovers* moeten nog gemaakt worden. Er zijn weliswaar zebrapaden, maar geen automobilist die zich daar iets van aantrekt. 'En jullie waren nog wel bang voor Al Shabaab', zegt Oostrom lachend. 'Je kunt hier beter bang zijn voor het verkeer.'

Met Oostrom reflecteer ik op het bezoek aan Joseph. Het was me opgevallen dat vooruitgang eigenlijk in heel kleine dingen zit. Het is een optelsom van factoren: de mogelijkheid om geld te kunnen lenen, de komst van wat lichtmasten die voor meer veiligheid zorgen, betere toegang tot basisvoorzieningen als gezondheidszorg en schoon water, en zelf met je voeten op de grond blijven staan. Oostrom knikt. Vooral het aspect van veiligheid is heel belangrijk, benadrukt hij. 'Uit ieder onderzoek in de sloppenwijken blijkt weer dat mensen onveiligheid als hun grootste probleem zien. Uit diezelfde onderzoeken blijkt dat huisvesting en riolering helemaal geen prioriteiten zijn voor de bewoners zelf. Donoren hebben soms de neiging om de problemen vanuit hun eigen beleving te bekijken.'

Aan de andere kant zijn ontwikkelingsorganisaties ontzettend belangrijk geweest voor de verbeteringen die Joseph heeft opgesomd, voegt Oostrom daar onmiddellijk aan toe. 'Ngo's houden zich met hiv en aids bezig, met gezondheidszorgposten, verschaffen microkredieten en hebben een rol gespeeld bij de levering van water en elektriciteit in Mathare Valley.'

Ook breder in Kenia ziet hij dat het werk van ontwikkelingsorganisaties vruchten heeft afgeworpen. 'Neem de politie. Die was er hier nooit om je te beschermen, maar om zich te laten omkopen. Er zijn ngo's die burgers op hun rechten hebben gewezen in de omgang met de politie. Mensen zijn veel beter geïnformeerd dan vroeger en kennen nu de wet. Rijbewijs vergeten? Vroeger moest je mee naar het bureau om te betalen. Nu weten mensen dat ze binnen 24 uur zelf naar het politiebureau kunnen komen om hun rijbewijs te laten zien. Deze bewustwordingscampagnes zijn allemaal door ngo's gegeven.'

DUUR VOEDSEL

De volgende ochtend banen we ons een weg door de ochtendspits van Nairobi. De wegen in Nairobi zijn als dichtge-slibde aders en je kunt tijdens spitsuur zomaar enkele uren vaststaan in de stad. Wat me in vergelijking met twintig jaar geleden vooral opvalt, is dat er bijna geen straatkinderen meer langs de weg lopen. Tijdens mijn eerste reis naar Nairobi waren straatkinderen nog een wezenlijk onderdeel van het straatbeeld. Oostrom knikt: 'De positieve reden is dat Kenia tegenwoordig gratis basisonderwijs kent. Hierdoor kunnen nu ook kinderen naar school die anders op straat waren beland. Verder zijn veel straatkinderen verjaagd of opgepakt en in speciale huizen gezet die een strenge tucht kennen.'

We belanden in een discussie of er nu echt sprake is van vooruitgang in Kenia. Oostrom vindt nog steeds dat er te weinig wordt gedaan om de oorzaken van armoede aan te pakken en dat de Keniaanse regering bezig is met het bestrijden van de gevolgen. Als ik hem wijs op de spectaculaire groeicijfers van de Keniaanse economie, verzucht Oostrom: 'Jij zegt steeds dat Kenia *booming* is. Maar voor wie dan? Vooruitgang is altijd met een vraagteken. Er is inderdaad maar een kleine groep aan het 'boomen', net als in India en China. Daar staat tegenover dat de voedselprijzen in Kenia enorm gestegen zijn. De allerarmsten zijn nu de helft van hun inkomen kwijt aan voedsel. Als de voedselprijzen stijgen met dertig procent, heeft dat een ongelooflijk grote impact op het dagelijks leven van de mensen. Aan de ene kant is er dus inderdaad het verhaal van een economische groei van zeven procent, aan de andere kant is het voor de allerarmsten de afgelopen jaren echt slechter geworden.'

Voor het werk van Oostrom zelf maakt het niet zoveel uit. 'Wij werken met de slachtoffers van de armoede en die proberen we weer kansen in het leven te geven. Met de grotere vragen houden we ons minder bezig.'

VONDELINGEN

Dat werken met de slachtoffers doet Oostrom vooral met Imani, de lokale organisatie die hij 21 jaar geleden oprichtte met de Keniaanse Faith Wanjiru. Imani heeft zeven kindertehuizen waar op het moment van mijn bezoek 316 kinderen verblijven. We zullen twee tehuizen bezoeken in Kayole, een wijk aan de buitenkant van Nairobi die vanwege hoge criminaliteitscijfers slecht bekendstaat. Stapvoets rijden we door een drukke markt die iedere ochtend vlak voor de ingang van een van de tehuizen wordt gehouden. Naast groente worden er vooral ook nep-merkartikelen verkocht.

We krijgen van Oostrom een rondleiding over het terrein waarop het kindertehuis staat. Hij vertelt dat er ongeveer vijftien kinderen per dag in Nairobi op straat worden achtergelaten. Het gaat meestal om baby's. Via het Child Departement van de Keniaanse overheid worden ze verdeeld over de verschillende kindertehuizen in Nairobi. Imani krijgt er iedere week gemiddeld twee nieuwe kinderen bij. Ik vraag hem naar de reden waarom ouders hun kinderen op straat achterlaten. 'Omdat de ouders een aantal basale zaken niet kunnen leveren, zoals voeding en liefde', antwoordt Oostrom.

De staat waarin de kinderen bij Imani aankomen is doorgaans niet al te best. 'Ze worden vaak op vuilnisbelten achtergelaten en er zijn kinderen bij die men geprobeerd heeft te wurgen of te verwonden. Kinderen hebben hierbij enorme trauma's opgelopen. Wij proberen ze weer te rehabiliteren en een toekomst te geven.'

Op het terrein wordt een pick-up met boontjes uitgeladen. Imani krijgt haar voedsel gratis van een Nederlands-Keniaanse tuinder die een exporthandel vlakbij het vliegveld van Nairobi heeft. Daarnaast voorziet Imani zelf in haar zuivel en vleesvoorraad; aan de rand van de compound worden koeien, geiten, ganzen en konijnen gehouden. Het valt me op dat er ook een kapsalon in het kindertehuis is. 'Faith wil graag dat de kinderen er goed uitzien', zegt Oostrom. Dat heeft niets met uiterlijke schijn te maken. 'De eigenwaarde van de kinderen is vaak laag vanwege de trauma's die ze hebben opgelopen. Daarom hebben we ver-

schillende programma's om die eigenwaarde te vergroten. Als de kinderen het gevoel hebben dat ze er goed uitzien, versterkt dat hun eigenwaarde.'

Het doel van Imani is om ervoor te zorgen dat kinderen zo kort mogelijk in het kindertehuis verblijven. Dat gebeurt veelal door adoptie en pleegzorg. Er zijn echter ook kinderen die tot aan hun volwassenheid opgroeien in de Imani-familie. Dat heeft deels te maken met de Keniaanse wetgeving. 'Het zijn in Kenia vaak alleenstaande vrouwen die een kind willen adopteren', zegt Oostrom. 'Maar omdat het volgens de Keniaanse wet verboden is om als alleenstaande ouder een kind van het andere geslacht te adopteren, kunnen deze vrouwen alleen meisjes adopteren, waardoor veel jongens achterblijven. Een tweede belangrijke reden dat kinderen bij ons opgroeien is dat één op de drie kinderen met hiv geïnfecteerd is en daarom niet worden geadopteerd of in de pleegzorg terechtkomen.'

Ook vandaag vindt er een adoptieceremonie plaats. Een aantal echtparen en alleenstaande vrouwen is gekomen voor de adoptie van hun kind. De plaatselijke bisschop houdt een preek en er wordt gezongen. Faith Wanjiru klimt op het podium en vertelt dat de ouders altijd deel van de Imani-familie zullen blijven. Ook Oostrom houdt een toespraak en vertelt dat hij zelf ook een Keniaans kind heeft geadopteerd en wat dat voor hem betekent. Dat het soms moeilijk kan zijn omdat de kinderen trauma's hebben. Ouders moeten geduld hebben en dat zal niet altijd even makkelijk zijn. Tot slot wordt er gebeden voor Tabitha en Steve, twee stafleden van Imani die zelf in het kindertehuis zijn opgegroeid. Ze gaan volgende week naar Nederland om met donoren te praten, waaronder de Lama's, die jaarlijks een benefietconcert voor Imani geven.

DRIE KEER WEGGESTUURD

We rijden naar het tweede kindertehuis van Imani dat bovendien fungeert als hoofdkwartier van Faith Wanjiru. Het is tijd om rustig met haar en met Harrie Oostrom verder te praten over hun bijzondere samenwerking. Wanjiru heeft wierookstokjes aangestoken en roostert smaakvolle pinda's boven een waxinelichtje. Ze is een elegante Keniaanse vrouw die model en modeontwerpster was voordat ze 21 jaar geleden met Imani begon. De voormalige Nederlandse minister voor Ontwikkelingssamenwerking, Agnes van Ardenne, heeft Wanjiru ooit haar belangrijkste inspiratiebron genoemd.

Oostrom en Wanjiru hebben een duidelijke taakverdeling. Zij zorgt voor het familiegevoel van Imani en hij voor de bedrijfsvoering, de opleiding van het personeel en de financiën. Er werken 85 stafleden bij de organisatie en in totaal heeft men jaarlijks 300.000 euro nodig om de projecten draaiende te houden. Het geld komt grotendeels uit particuliere donaties vanuit Nederland, de rest uit Kenia zelf. 'We streven ernaar om 20 procent uit lokale donaties te krijgen en dat lukt ons ook', zegt Oostrom.

Het wordt een gesprek waarbij niet alleen ernstige en serieuze gespreksonderwerpen worden behandeld, maar ook veel gelachen wordt wanneer ik aan beiden vraag om hun mening over elkaar te geven. Oostrom vond het aanvankelijk maar niets, een fotomodel dat zich met de opvang van straatkinderen wilde gaan bezighouden. Dat kan Wanjiru zich nog goed herinneren. 'Ik was door een Amerikaanse broeder naar Harrie doorverwezen. Hij zou mij

'Je ziet eruit als een filmster, zei hij. Hoe kun jij nu met straatkinderen gaan werken?'

Faith Wanjiru en Harrie Oostrom

kunnen helpen om Imani op te zetten. Maar Harrie heeft me drie keer weggestuurd. Je ziet eruit als een filmster, zei hij. Hoe kun jij nu met straatkinderen gaan werken? Ik haatte hem.'

Oostrom schiet in de lach. 'Ze was ook zo'n mooie vrouw. Daar moet je voorzichtig mee zijn in dit land. Achteraf gezien was ik ouderwets omdat ik een *big mama* had verwacht. Daarbij speelde dat ik net door een Keniaanse priester bedrogen was en op dat op dat moment heel sceptisch was. Ik had geleerd dat je de goede mensen eerst een paar keer moest wegduwen. Mensen die echt iets willen, komen dan vanzelf wel terug.'

En Faith Wanjiru bleef komen. Ik vraag haar om nu, 21 jaar later, een karakterschets van Oostrom te geven. Ze denkt diep na en zegt dan: 'Als ik doodga weet ik dat Imani in goede handen is en zal worden voortgezet. Wat Harrie verder typeert is dat hij respect heeft voor de Kenianen. Voor mij is dit werk een dagelijks gevecht om mijn land vooruit te helpen. Harrie komt uit een rijk en gestructureerd land en toch komt hij telkens naar Kenia om samen met mij te lijden, solidair te zijn en zijn schouders eronder te zetten. Dat is een teken van respect. Als er hier problemen zijn, neemt hij de eerste vlucht naar Kenia.'

Oostrom is even stil en zegt dan op zijn beurt over Wanjiru. 'Het werk dat Faith doet is eigenlijk onmogelijk voor een mens. En ze doet dit al 21 jaar, zeven dagen per week en 24 uur per dag. Om deze kindertehuizen met meer dan 300 kinderen en 85 man personeel te runnen is *a hell of a job*.'

Hij pauzeert even en vervolgt dan: 'Haar sterke kant is dat ze enorm snel denkt. Midden in een gesprek kan ze op een idee komen en direct gaan bellen. Ze komt meteen in actie en kan heel veel tegelijk doen. Verder weet Faith precies hoe ze om moet gaan met de politie en met politici. We doen niet mee aan corruptie of omkoping, maar ze weet

deze mensen met respect te behandelen. Ook de zware criminelen uit deze wijk nodigt ze een keer per jaar uit voor een kerstdiner. Dan houdt ze een toespraak waarin ze zegt dat criminelen ook gewone mensen zijn. Dan zie je tranen biggelen over de wangen van die grote jongens.'

Hij schiet in de lach en zegt dan: 'Faith en ik kunnen nooit meer scheiden. We hebben te veel kinderen samen.'

Nu is het de beurt aan Wanjiru om hard en lang te lachen. Maar op de vraag hoe zij nu de toekomst van haar land ziet, geeft ze een serieus en ernstig antwoord. 'Een deel van de politiek en de overheid wil het land arm houden omdat ze van de huidige situatie profiteren. Ze werken vooral voor zichzelf en niet voor het land. Mijn eigen ogen gingen open toen ik in Nederland zag dat Harrie gewoon in een rijtjeshuis woonde. Dat is heel bescheiden in vergelijking met hoe mijn eigen familie of onze politici hier wonen. Dan schaam ik me echt dat de rijke Kenianen niet zelf meer doen om de armen in hun land te helpen.'

Dit heeft volgens haar alles met goed leiderschap te maken. 'Het probleem van Kenia is dat we nog nooit een echte leider hebben gehad. We hebben altijd dictators of managers. De vorige president Moi was een dictator, de huidige president Kibaki is een manager. Een manager zorgt weliswaar voor goede wegen in het land, maar er is geen gepassioneerde visie op waar het land over tien jaar moet staan en hoe we iedereen gaan laten meeprofiteren. Een leider kijkt naar hoe een land idealiter zou moeten zijn.'

VAKANTIEFOTO'S

Ik kijk uit naar de ontmoeting met George Kilonso en zijn vrouw Jane, omdat ik ook aan hen bijzondere herinneringen bewaar. George Kilonso is een van de pioniers in Nairobi wat werken met straatkinderen betreft. Twintig jaar geleden bezocht ik met hem een jeugdgevangenis waar

straatkinderen werden opgesloten, en een rechtszitting van de jeugdrechtsbank. Ik herinner me indringende taferelen met een rechter die een van de jongens letterlijk een draai om zijn oren gaf en een moeder die smeekte om haar zoon weer terug naar de gevangenis te sturen omdat hij thuis onhandelbaar zou zijn.

Vandaag de dag runnen George en zijn vrouw Jane een kindertehuis. We rijden drie kwartier de stad uit alvorens we langs de weg het bordje Wajibu Wetu Children's Home zien staan. De begroeting met het echtpaar is hartelijk. Kilonso draagt een ketting met een kruis om zijn nek en lijkt in twintig jaar amper veranderd. Zijn vrouw Jane geeft ons een rondleiding. In het Wajibu Wetu Children's Home wonen dertig kinderen. Opvallend zijn de muren vol vakantiefoto's die in de eetzaal hangen. Naast de jaarlijkse donatie van 5000 euro per jaar van Imani zorgt Oostrom ervoor dat er ieder jaar ook geld is om de Kilonso's en de dertig kinderen een week op vakantie naar de kust bij Mombasa te sturen. We zien de kinderen op de foto's in de zee en in een zwembad. Het plezier spettert ervan af. 'Dit is ieder jaar weer zo'n feest voor ons,' zegt Jane. Oostrom, die er inmiddels bij is komen staan, glimlacht. Volgens hem wordt er door andere donoren vreemd aangekeken tegen het op vakantie sturen van de kinderen. 'Maar zowel voor de kinderen als voor George en Jane is het heel belangrijk dat ze weer even de batterij kunnen opladen.'

Ook met George en Jane Kilonso praat ik over de huidige stand van zaken in Kenia. En ook dit wordt een overwegend positief gesprek. De Kilonso's zeggen dat de houding van de gemiddelde Keniaan ten opzichte van verstoten kinderen en straatkinderen sterk verbeterd is. Dat heeft volgens hem alles met bewustwording te maken, bewustwording die jaar in jaar uit door ngo's is aangewakkerd. Op de Dag van het Afrikaanse Kind nodigen de Kilonso's mensen en scholen uit de omgeving uit om te

zien wat de kindertehuizen nu precies doen en wie nu die straatkinderen zijn. Ook ziet George Kilonso dat Kenianen langzaam maar zeker meer gaan geven om de armsten in hun land. 'Vroeger waren het vooral westerse vrijwilligers die bij ons in het kindertehuis wilden werken. Nu kloppen ook steeds meer Keniaanse jongeren aan. Het zijn vaak kinderen van rijke ouders. Ook bij de nieuwe middenklasse zie je interesse in programma's zoals die van ons. Mensen willen echter vooral tijd en concrete spullen doneren en geen geld. Dit komt omdat Kenia een lange geschiedenis van corruptie heeft. Bij donaties vertrouwen de mensen er niet op dat het geld goed terecht komt. Zelfs bedrijven doneren geen geld, maar eerder bijvoorbeeld voedsel.'

'Bij supermarkten staan dozen waarin mensen voedsel en andere boodschappen voor een ngo als de onze kunnen achterlaten', zegt ook Jane Kilonso. 'Zulke initiatieven zijn heel succesvol en slaan aan bij de nieuwe middenklasse.'

Ook in de samenwerking met aan de overheid gerelateerde instanties merken de Kilonso's dat veel zaken verbeterd zijn. 'Zowel het Children's Department als de politie is sterk verbeterd in vergelijking met twintig jaar geleden', zegt Kilonso. 'In ieder politiebureau is tegenwoordig een bureau dat over kinderrechten gaat. Mensen van de politie en het Children's Department zijn tegenwoordig veel beter getraind dan vroeger. Kindertehuizen worden vandaag de dag op kwaliteit gecontroleerd. Ook worden opgepakte kinderen nu in een speciale cel gestopt en niet meer tussen volwassen criminelen. Weet je nog, Harrie, vroeger wisten we niet hoe snel we naar de gevangenis moesten als we gehoord hadden dat er weer een kind was opgepakt; er bestond een grote kans dat hij gemolesteerd was. Nu belt de politie ons op als ze een kind hebben gearresteerd en worden we er meteen bij betrokken.'

Kilonso merkt op dat hij vorig jaar zelfs voor het eerst een donatie van 1250 euro van de Keniaanse overheid heeft

Stichting Imani krijgt haar groente gratis van een Nederlands-Keniaanse tuinder

Jane en George Kilonso met tussen hen in kinderen van het Wajibu Wetu Children's Home

gekregen. 'Dat is niet veel, maar het was wel de eerste keer dat de Keniaanse overheid een bedrag doneerde.' Oostrom moet lachen: 'Dus jullie hebben die 1250 euro ook gekregen? Imani eveneens.' Om eraan toe te voegen: 'Maar George, denk je ook niet dat er een stukje eigenbelang van de Keniaanse regering meespeelt?'

De Keniaan knikt: 'Ik denk dat de houding ten opzichte van armoede vooral ook veranderd is omdat steeds meer mensen zien dat we een tijdbom moeten zien te ontmantelen. Anders zijn jongeren zonder hoop een gemakkelijke prooi voor bendes als de Mungiki of een terreurgroep als Al Shabaab.'

WINDOW-DRESSING

In de tuin van het guesthouse van de Anglicaanse kerk van Nairobi, waar Oostrom doorgaans logeert als hij in Kenia is, praten we verder over het Nederlandse ontwikkelingsbeleid en met name de trend om armoedebestrijding te vervangen door programma's die gericht zijn op economische ontwikkeling. Oostrom is er kritisch over. 'Op de lange termijn zou dit ook profijtelijk kunnen zijn voor de armsten. Maar voorlopig houden we een grote groep armen die niet profiteert van de formele economie. Als het Nederlandse beleid zich alleen maar richt op economische ontwikkeling, dan laten we die groep in de steek. Verder vind ik het werken via het Nederlandse bedrijfsleven ook niet heilig. Uit onderzoeken is gebleken dat de subsidiepotjes voor het Nederlandse bedrijfsleven om in Afrika te investeren nooit op gingen en vaak niet eens gebruikt werden. Dan begrijp ik niet dat de Nederlandse regering deze subsidiemogelijkheden nog verder gaat verruimen.'

Hij vindt dat Nederlandse ontwikkelingsorganisaties ook te makkelijk meegaan in deze nieuwe trend. En dat bedrijven soms aan window-dressing doen. 'Neem een

bedrijf als Ahold. Als ik zie hoe Ahold inkopen doet in Kenia en vanuit een machtspositie voor zo laag mogelijke prijzen inkoopt, dan ben ik daar heel kritisch over. De salarissen voor het personeel zijn zo laag dat sommige ouders hun kinderen niet naar school kunnen sturen. Wij vangen kinderen van die ouders op die werken in de voedsel- en theeindustrie. Dan kan Ahold samen met ICCO wel een ontwikkelingsfonds opzetten, maar ik heb liever dat ze fatsoenlijke prijzen betalen in plaats van geld vrijmaken voor dat ontwikkelingsfonds.'

Oostrom neemt een slok van zijn cola en zegt dan: 'Begrijp me niet verkeerd. Ik ben zeker niet tegen het stimuleren van economische ontwikkeling en het bedrijfsleven, ik vind alleen dat dit niet ten koste mag gaan van directe armoedebestrijding. Maar dat is wel degelijk wat er nu gebeurt in het Nederlandse ontwikkelingsbeleid. Je kunt niet zeggen dat we voor de lange termijn een land economisch gaan ontwikkelen en de mensen die nu leven en buitengesloten worden dan maar vergeten.'

AMERIKAANSE DROOM

Eunice Onyango komt over het gazon aangelopen om bij ons te gaan zitten. Ook met haar is de begroeting na zoveel jaren hartelijk. Zij was in 1991 de zogeheten *counterpart* van Oostrom toen hij nog voor SNV werkte. De filosofie van SNV was toen heel eenvoudig: iedere Nederlandse ontwikkelingswerker had zijn of haar eigen counterpart die na enkele jaren het werk zelfstandig moest kunnen voortzetten. Ook Onyango is altijd in de ontwikkelingssector gebleven en runt nu haar eigen adviesbedrijfje Seed Trust. Met Seed Trust beheert Onyango een portfolio aan microkredieten, is ze actief in kinderprojecten en bovenal druk als vertegenwoordiger van Yente in Kenia, de organisatie waar Oostroms vrouw Ina directeur van is.

'Bij supermarkten staan dozen waarin mensen voedsel kunnen achterlaten. Het slaat aan bij de Keniaanse middenklasse'

Ruim twintig jaar geleden was Onyango nog actief met het geven van kleine kredieten aan vooral vrouwelijke ondernemers. Ze komt een aantal van hen nu weer tegen 'bij Yente; het zijn vrouwelijke ondernemers geworden die aan het groeien zijn richting middelgrote en zelfs internationale bedrijven. Bijvoorbeeld een vrouw die nu een internationaal transportbedrijf runt of een ander die een exportbedrijf heeft in de voedingsindustrie. Van de ongeveer 500 leningen die ze heeft verstrekt aan mensen uit de sloppenwijken hebben dertig het echt 'gemaakt' en een Keniaanse variant van de Amerikaanse Droom waargemaakt. 'Maar ook de anderen zijn er vrijwel allemaal op vooruitgegaan', stelt ze.

Met Yente richt Onyango zich nu met name op de groep vrouwen die met middelgrote ondernemingen bezig zijn. 'Zij hebben nog steeds behoefte aan een aantal dingen. Ze missen vooral informatie, bijvoorbeeld hoe je met de groei van je bedrijf om moet gaan. Stel dat je internationaal wilt gaan, bij welk ministerie moet je dan zijn en welke vergunningen heb je dan nodig? Er zijn nogal wat regels als je je op de exportmarkt gaat begeven. Ook missen ze vaak nog de capaciteit om aan productontwikkeling te doen. Daarnaast richten we ons op lobby. Volgens de Keniaanse grondwet moet een derde van alle openbare aanbestedingen in ons land naar vrouwen gaan. Juist de grote businesses zijn nog vaak in handen van mannen. We claimen onze rechten en benadrukken bij de vrouwen dat ze ook in hun eigen land grote stappen voorwaarts kunnen zetten met hun onderneming als ze maar in hun eigen omgeving op de juiste deuren blijven kloppen.'

Inmiddels zijn we naar een overdekt zitje gelopen omdat de regen neerklettert over Nairobi. Ik zie aan Oostroms pretoogjes dat hij nog één keer een knuppel in het hoenderhok wil gooien. 'Eunice, wat als er geen ontwikkelingsorganisaties in Kenia waren geweest? Dan was het land toch veel beter afgeweest omdat de Keniaanse over-

heid gedwongen was om zelf voor goede voorzieningen en ontwikkeling te zorgen?'

Onyango kijkt hem ongelovig aan en antwoordt dan op strenge toon. 'Hoe kun je dat nu zeggen, Harrie? Zonder het werk van ngo's zou de situatie in dit land allang uit de hand zijn gelopen. Met zoveel spanningen en opwinding was Kenia dan misschien wel op een burgeroorlog afgestevend.'

TEGEN DE STROOM IN

Eunice vertrekt en ik geniet na van de afgelopen dagen. Het was bijzonder om al deze mensen na ruim twintig jaar weer te ontmoeten, veel verbeteringen te zien en ook te kunnen constateren dat de rol van ngo's hierin significant is geweest. Ook ben ik ervan overtuigd dat het concept van armoedebestrijding zeker nog niet over haar houdbaarheidsdatum heen is.

'Ik ben zo enorm trots op de mensen die je de afgelopen dagen weer ontmoet hebt,' zegt Harrie Oostrom. 'Ze hebben tegen de stroom in er altijd wat van proberen te maken. En met succes.'

George en Jane Kilonso